

ELAN MASTAI

SVA NAŠA
POGREŠNA
SUTRA

Prevela s engleskoga
Željka Gorički

Zagreb, 2017.

Naslov izvornika

Elan Mastai

All Our Wrong Todays

Copyright © 2016 by Elan Mastai

Copyright © za hrvatski prijevod Željka Gorički i Znanje d.o.o. 2017.

Sva prava pridržana. Ni jedan dio ovog izdanja ne smije se umnožavati ili javno reproducirati u bilo kojem obliku bez prethodnog dopuštenja nakladnika.

Mojoj supruzi

1

Dakle, ja vam dolazim iz svijeta koji je trebao postojati. To vama, naravno, ništa neće značiti jer vi živite ovdje, u ovom usranom svijetu koji *postoji*. No nikada nije trebalo ovako ispasti. A za sve sam ja kriv — pa, da, ja i u manjoj mjeri moj otac, a valjda pomalo i Penelope.

Ne znam ni odakle da počnem objašnjavati. Ali da pokušam, znate kako su ljudi 1950-ih zamišljali našu budućnost? Leteći automobili, roboti kućne pomoćnice, hrana u obliku tableta, teleportacija, ruksaci na mlazni pogon, pokretni nogostupi, laserski pištolji, *hoverboardovi*, godišnji odmori u svemiru i baze na Mjeseću. Sva ta veličanstvena, transformacijska tehnologija za koju su naši djedovi i bake bili uvjereni da nam je nadohvat ruke. Sve one stvari sa svjetskih izložbi i iz časopisa o znanstvenoj fantastici s naslovima poput *Fantastične priče iz budućnosti* i *Zadivljujući svijet sutrašnjice*. Možete li to zamisliti?

Pa, to se i dogodilo.

Sve se ostvarilo, više-manje upravo onako kako su to svi zamišljali. Ne govorim o budućnosti. Govorim o sadašnjosti. Danas, godine 2016., čovječanstvo živi u utopijskom tehnološkom raju u kojem vlada izobilje, sve ima svoju svrhu, a čuda se nalaze na svakom koraku.

No ne živimo tako. Naravno da ne živimo. Živimo u svijetu u kojem, istina, postoje iPhone i 3D printeri i, što ja znam,

bespilotne letjelice i slično. No teško da je to svijet iz animirane serije *Obitelj Jetson*. Ali trebao bi biti. I nekoć i jest bio. Ali sada više nije. No bio bi da ja nisam učinio ono što sam učinio. Ili, bolje rečeno, ono što ću učiniti.

Ispričavam se, unatoč najboljem obrazovanju koje građanin svijeta sutrašnjice može steći, ovu situaciju nije baš jednostavno jezično jasno predočiti.

Možda je pogrešno ovu priču pričati u prvom licu. Možda steknem neki odmak ili uvid, ili barem nađem mir ako se sklonim u treće lice. Vrijedi pokušati.

2

Tom Barren budi se u vlastitom snu. Svake noći neuroskeneri mapiraju njegove snove dok spava kako bi se njegovi svjesni i nesvjesni modeli razmišljanja mogli učinkovito oblikovati. Svakoga jutra neuroskeneri prenose trenutačno stanje sna u program koji u stvarnom vremenu stvara virtualnu projekciju u kojoj se neprimjetno budi. Zamršen zaplet sna postaje sve linearniji i lucidniji dok se ne postigne psihološki zadovoljavajuća razlučivost u trenutku pune svijesti...

Žao mi je — ali ne mogu tako pisati. Lažno je. Ziheraški.

Pisati u trećem licu utješno je jer imate kontrolu, a to je prilično umirujuće kad su u pitanju događaji koji su tako često izmicali kontroli. Kao kad znanstvenik opisuje neki biološki uzorak gledajući kroz mikroskop. Samo što ja nisam mikroskop. Ja sam ono na stakalcu. I ne pišem ovo da bih se osjećao ugodnije. Da sam se želio osjećati ugodnije, pisao bih fikciju.

U fikciji svi ti sugestivni, informativni detalji oblikuju portret svijeta. No u svakodnevnom životu jedva da te sitnice primjećujete. Ne možete ih sve primijetiti. Vaš mozak projuri pokraj njih, pogotovo kad je riječ o vašem domu, mjestu koje teško možete odvojiti od uma i tijela.

Kad se iz stvarnog sna budite u virtualni, nađete se na splavi nošenoj strujama vašeg nesvjesnog, u ovom ili onom

nedokučivom i maglovitom smjeru, sve dok se ne nađete usred velikog, mirnog, plitkog jezera, a varljiva, tjeskobna besmislenost pretoči se u jasan, umirujući smisao. Priča završava onako kako misli da mora, a vi se, bez obzira na možebitno uznemirujući sadržaj, budite s obnovljenom snagom ponovno uspostavljenog reda. I tek tada shvatite da ležite u krevetu, spremni započeti dan, ali bez one neugodne podsvjesne prljavštine koja se zna zavući u nabore vašeg uma.

To mi vjerojatno najviše nedostaje iz svijeta iz kojeg dolazim. Jer u ovom svijetu buđenje je grozno.

Ovdje se, čini se, nitko nije sjetio iskoristiti barem najosnovniju tehnologiju da cijeli taj proces učini podnošljivijim. Nema madracâ koji lagano vibriraju kako bi vaši mišići ostali opušteni. Nema ciljano postavljenih parnih ventila koji čiste vaše uspravano tijelo. Ovdje su pokrivači napravljeni od čuperaka biljnih vlakana satkanih u niti i ponekad ispunjeni perjem. Perjem. Od pravih ptica. Buđenje bi trebalo biti vrhunac vašeg dana, vaš nesvjesni i svjesni um sjedinjuju se u spokojnom blagostanju.

Za odijevanje vam je na raspolaganju automatizirani sustav koji svakoga jutra iskroji i sašije novu odjevnu kombinaciju, skrojenu prema vašem stilu i obliku tijela. Tkanina je napravljena od laserski ukrućenih niti tekućeg polimera osjetljivog na svjetlo koji se svake noći reciklira za ponovnu dnevnu upotrebu. Doručak isporučuje sličan sustav koji vam sastavlja obrok po želji od hranjivoga gela u koji se umiješaju boja, okus i tekstura. Možda vam se to čini odvratnim, ali se u stvarnosti zapravo uopće ne razlikuje od prave hrane, osim što je savršeno usklađeno s osjetilnim receptorima na vašem jeziku pa hrana svaki put ima savršen okus. Zna-te onaj poražavajući osjećaj kada zarezete avokado samo da biste otkrili da je ili tvrd i nezreo ili smeđ i natučen? E pa, ja nisam znao za taj osjećaj dok nisam dospio ovamo. Svaki avokado koji sam pojeo bio je savršen.

Čudno je kad vam nedostaju stvari koje i jesu i nisu postojale. Poput toga da se probudite sasvim odmorni svakoga jutra. Nešto što nisam mogao ni pomisliti da bih *mogao* uzimati zdravo za

gotovo jer je to jednostavno bilo tako. No u tome je stvar, naravno — to kako je bilo... nije nikad ni bilo.

Ono što mi ne nedostaje jest što sam se svakoga jutra u toj blistavoj tehnološkoj utopiji budio i odijevao i doručkovao sâm.

3

Dana 11. srpnja 1965. Lionel Goettreider izumio je budućnost. Naravno da nikad niste čuli za njega. No odande odakle ja dolazim, Lionel Goettreider najpoznatiji je, najomiljeniji i najpoštovaniji čovjek na planetu. U svakom gradu brojne stvari nose njegovo ime: ulice, zgrade, parkovi, svašta. Svako dijete zna slov-kati njegovo ime zahvaljujući zaraznoj mnemoničkoj melodiji, *G-O-E-T-T-R-E-I-D-E-R*.

Nemate pojma o čemu govorim. No da ste odande odakle sam i ja, znali biste to kao vodu piti.

Prije pedeset i jednu godinu Lionel Goettreider izumio je revolucionaran način stvaranja nepresušne, obilne, potpuno čiste energije. Njegov je uređaj dobio ime Goettreiderov stroj. Dana 11. srpnja 1965. prvi ga je put uključio. Taj je uređaj sve učinio mogućim.

Zamislite da posljednjih pet desetljeća nisu postojala nikakva ograničenja u korištenju energije. Da nije bilo potrebno kopati sve dublje i dublje, onečišćavati zrak sve više i više. Da se s nuklearnom energijom više nije isplatilo riskirati. Ni prljati ugljenom i naftom. Solarna energija i energija vjetra, čak i hidroenergija, postale su staromodni i nepouzdana alternativni izvori energije s kojima se nitko nije ni trudio gnjaviti, osim ako nije bio posebno zagrižen za život izvan energetskeg sustava.

Dakle, po kojem je načelu radio Goettreiderov stroj?

Po kojem načelu radi struja? Po kojem načelu radi mikrovalna pećnica? Po kojem načelu radi vaš mobitel ili televizija ili daljinski upravljač? Znete li? Razumijete li to doista, na onoj tehničkoj razini? Da sve to nestane, biste li ih mogli ponovno osmisliti, dizajnirati i sastaviti od početka? I ako ne biste mogli, zašto ne biste? Gotovo se svaki dan koristite njima.

No, naravno da ne znate. Jer osim ako ne radite u nekom tome srodnom području, i ne morate znati. Oni jednostavno *rade*, za što su i napravljeni.

Ondje odakle ja dolazim, tako je bilo i s Goettreiderovim strojem. Bio je dovoljno bitan da od Goettreidera učini prepoznatljivo ime poput Einsteina ili Newtona ili Darwina. No po kojem je načelu radio? Zbilja vam ne bih znao reći.

U biti, znate kako brana proizvodi energiju? Turbine se koriste prirodnom propulzijom silazne vode koju uzrokuje gravitacija kako bi proizvele struju. Da budem iskren, to je više-manje sve što znam o hidroelektričnoj energiji. Gravitacija vuče vodu nadolje pa, ako na njezin put stavite turbinu, voda će je zavrtjeti i to će, nekako, proizvesti energiju.

Goettreiderov stroj isto je činio s planetom. Svi znamo da se Zemlja okreće oko vlastite osi i pritom se vrti oko Sunca, koje pak beskonačno putuje Sunčevim sustavom. Kao što se turbine koriste vodom, Goettreiderov stroj koristio se stalnom rotacijom planeta kako bi stvarao nepresušnu energiju. Ima neke veze s magnetizmom i gravitacijom i... stvarno, evo, ne znam — isto kao što zapravo ne znam po kojem načelu rade alkalna baterija ili motor s izgaranjem ili klasična žarulja. Jednostavno rade.

Kao i Goettreiderov stroj. Ili je barem radio. Prije onoga što sam *ja* učinio.

4

Nisam genijalac. Ako ste pročitali sve što sam do sada napisao, to vam je i jasno. Ali moj otac je pravi, čistokrvni genijalac najviše klase. Kad je stekao treći doktorat, Victor Barren proveo je nekoliko ključnih godina baveći se dalekometnom teleportacijom prije no što je uspostavio vlastiti laboratorij kako bi se nastavio baviti svojom specijalnošću — putovanjem kroz vrijeme.

Čak i ondje odakle dolazim smatralo se da je putovanje kroz vrijeme više-manje nemoguće. Ne zbog vremena već zbog prostora. Evo zašto su svi filmovi o putovanju kroz vrijeme koje ste pogledali čista glupost: Zemlja se kreće.

To i sami znate. A i spomenuo sam to u prethodnom poglavlju. Zemlja se u jednom danu okrene oko vlastite osi, u jednoj godini oko Sunca, a Sunce je pak na vlastitoj kozmičkoj putanji kroz Sunčev sustav koji juri galaksijom na svojem nepreglednom putovanju kroz svemir.

Tlo pod vašim nogama kreće se velikom brzinom. Zemlja se na ekvatoru oko osi okreće brzinom od oko 1 500 kilometara na sat, dvadeset četiri sata dnevno, a oko Sunca brzinom od oko 100 000 kilometara na sat. To je oko 2 500 000 prijeđenih kilometara dnevno. Istodobno se naš Sunčev sustav u odnosu na Mliječnu stazu kreće brzinom od 2 000 000 kilometara na sat, što znači da prijede više od 50 000 000 kilometara dnevno. I tako dalje.

Da otputujete u jučer, Zemlja bi bila na drugom mjestu u svemiru. Da otputujete i jednu sekundu u prošlost, Zemlja bi se pod vašim nogama pomaknula gotovo pola kilometra, 450 metara. U jednoj sekundi.

Svaki film o putovanju kroz vrijeme je besmislica jer se Zemlja kreće, neprekidno, stalno. Da otputujete jedan dan u prošlost, ne biste završili na istom mjestu, već u zjapećem vakuumu svemira.

Marty McFly se trideset godina ranije nije otjelovio u svom rodnom gradiću Hill Valley, Kalifornija. Njegov se načičkani DeLorean materijalizirao u beskrajno praznoj tmini kozmosa 500 000 000 000 kilometara udaljen od Zemlje. Pretpostavimo li da nije odmah izgubio svijest od nedostatka kisika, nedostatak tlaka zraka prouzročio bi ključanje svih njegovih tjelesnih tekućina, djelomično isparavanje te smrzavanje. Bio bi mrtav za manje od minute.

Terminator bi vjerojatno preživio u svemiru jer je nezaustavljiv robot ubojica, no putovanje iz 2029. u 1984. za Sarah Connor značilo bi prednost od nekih 850 000 000 000 kilometara.

Putovanje kroz vrijeme ne podrazumijeva samo putovanje u prošlost, ono također podrazumijeva putovanje u točno određenu točku prostora u svemiru. Da tome nije tako, kao i kod obične teleportacije, mogli biste završiti zaglavljani u nečemu.

Evo, naprimjer, mjesto gdje upravo sjedite. Recimo da je to maslinasto zeleni kauč. Na stolicu pokraj vaših nogu je bijela keramička posuda s umjetnim zelenim kruškama i pravim smeđim češerima. Preko ramena vam svijetli podna svjetiljka od brušenog čelika. Tepih od grubog vlakna na renoviranom podu od starih dasaka koji je koštao previše, ali izgleda sjajno...

Da se teleportirate samo nekoliko centimetara u bilo kojem smjeru, vaše bi se tijelo spojilo s nekim predmetom. Jedan centimetar i bili biste ranjeni. Dva centimetra, osakaćeni. Tri centimetra, mrtvi.

Svake sekunde u danu samo nas tri centimetra dijele od smrti.

I zato je teleportacija sigurna i uspješna samo ako se događa između dva određena mjesta u precizno namještenom sustavu.

Očev raniji rad na teleportaciji bio je bitan jer mu je pomogao da shvati kako funkcionira rastavljanje ljudskog tijela i njegovo ponovno sastavljanje između dviju određenih lokacija. To je ono što bi osujetilo sve prijašnje pokušaje putovanja kroz vrijeme. Okretanje tijeka vremena nije čak ni tako složeno. Ono što jest silno složeno je prijeći nekoliko milijardi kilometara u prostoru s potpunom preciznošću.

Moj otac nije bio genijalac samo zato što se suočio s teoretskim i logističkim izazovima putovanja kroz vrijeme. Bio je genijalac i zato što je spoznao da je naš spas za to, kao i u mnogim ostalim vidovima svakodnevnog života, Lionel Goettreider.

5

Jednom kad je pokrenut, prvi Goettreiderov stroj nikad nije ugašen — bez prestanka radi od nedjelje 11. srpnja 1965., od 14:03 sati.

Goettreiderov prvotni uređaj nije bio namijenjen za iskorištavanje i ispuštanje velikih količina energije. Bio je to eksperimentalni prototip koji je premašio i najveća očekivanja svog izumitelja. No cijeli smisao Goettreiderova stroja leži u tome da nikada i ne mora biti ugašen, isto kao što se ni planet ne prestaje vrtjeti. I tako je izvorni prototip ostavljen na mjestu gdje je prvi put uključen, ispred male grupe promatrača u podrumskom laboratoriju u odjelu B7 Državnog centra za znanost i tehnologiju u San Franciscu.

Ondje odakle ja dolazim, svaki školarac zna imena svih Šesnaest svjedoka. O svakom od njih napisane su brojne knjige, a njihovo prisustvovanje toj povijesnoj prekretnici postalo je najznačajniji događaj u kronologiji njihovih života, bez obzira na to je li se zaista dogodio ili nije.

Bezbrojna umjetnička djela prikazuju *Pokretanje Goettreiderova stroja*. To je *Posljednja večera* modernog svijeta, tih šesnaest lica, svako sa svojom reakcijom. Sumnjičavo. Zapanjeno. Rastreseno. Razonođeno. Ljubomorno. Ljuto. Zamišljeno. Preplašeno. Suzdržano. Zabrinuto. Uzbuđeno. Ravnodušno. Uznemireno. Još tri. Kvragu, trebao bih ih znati...

Kad je prototip Stroja prvi put pušten u pogon, Goettreider je samo želio provjeriti svoje izračune i dokazati da njegova teorija nije u potpunosti pogrešna — samo je morao raditi. I radio je, no imao je i jednu veliku manu. Ispuštao je jedinstven radioaktivni trag — nešto što je kasnije dobilo naziv *tau zračenje*, zato što se u fizici grčko veliko slovo T upotrebljava za oznaku *vlastitog vremena* u teoriji relativnosti.

Čudotvorne mogućnosti stvaranja energije stroja postupno su se širile svijetom i počele ga napajati energijom, a radioaktivni potpis uklonjen je iz industrijskih modela. No prototip je nastavio raditi, teoretski rečeno unedogled, u Goettreiderovu laboratoriju u San Franciscu — sada jednom od najposjećenijih muzeja na svijetu — iz poštovanja, nostalgije, a i zbog pravno neoborive klauzule iz Goettreiderove oporuke.

Ideja mog oca bila je da se tau zračenjem originalnog stroja kao mrvicama kruha obilježi put u prostoru i vremenu, a mrvice kruha su pritom atomi povezani u nit koja nas povezuje s prošlosti, spiralno se odmotava u kompaktnim krugovima kroz svemir, a početak joj je najvažniji trenutak u povijesti — nedjelja, 11. srpnja 1965. godine, 14:03:48 sati, točna sekunda kada je Lionel Goettreider stvorio budućnost. To je značilo ne samo da će moj otac moći nekoga poslati u prošlost, u točno određen trenutak, već da će ta osoba zahvaljujući tragu tau zračenja stići i na točno određeno mjesto — u laboratorij Lionela Goettreidera, točno trenutak prije no što se svijet zauvijek promijenio.

S tom je spoznajom moj otac riješio sve dijelove slagalice zvane putovanje kroz vrijeme. Ostala je još samo jedna stvar, sitnica u usporedbi sa slanjem svjesnog ljudskog bića u prošlost, no vrlo bitna u smislu da se sadašnjost slučajno ne bi raspala — kako spriječiti vremenskog putnika da na bilo koji način utječe na prošlost. U planu mog oca postojalo je nekoliko ključnih mjera predostrožnosti, no meni je posebno zanimljiva *difuzijska sfera*. Zbog nje se, naime, život Penelope Weschler isprepleo s mojim.

6

Gotovo svaki oblik umjetnosti ili zabave drugačiji je u ovom svijetu. U početku razlike nisu bile toliko značajne. No kako su kasne šezdesete otvorile put velikom tehnološkom i društvenom razvoju u sedamdesetima, gotovo sve se promijenilo, stvorivši desetljeća popularne kulture koja nikad nije postojala — pedeset godina pisaca i umjetnika i glazbenika koji su stvorili sasvim neki drugi opus. Ponekad se mogu povući fascinantne paralele, zaplet koji je u jednoj inačici sporedan, a u drugoj vrhunac radnje, rečenice dijaloga koje izlaze iz usta pogrešnog lika, upečatljiva vizualna kompozicija stavljena u novi kontekst, poznat slijed akorda sa značajno izmijenjenim stihovima. Jedanaesti srpnja 1965. bio je prekretnica u povijesti, čak i ako tada to nitko još nije znao. Srećom, omiljeni roman Lionela Goettreidera objavljen je 1963. — »Kolijevka za macu« Kurta Vonneguta.

Vonnegutova književnost drugačija je ondje odakle dolazim. Unatoč svojoj dovitljivosti i pronicljivosti, u ovom vremenu ostavlja dojam da je smatrao kako pisac ne može imati nikakav stvarni utjecaj na svijet. Osjećao je poriv da piše, no nije baš vjerovao da književnost može išta promijeniti.

Zbog činjenice da je »Kolijevka za macu« toliko dubinski utjecala na Lionela Goettreidera, u mom se svijetu Vonnegut smatrao jednim od najznačajnijih filozofa kasnog 20. stoljeća. To je

vjerojatno bilo sjajno za Vonneguta osobno, no ne i za njegove romane, koji su sve više postajali homiletički.

Neću vam pričavati »Kolijevku za macu«. To je kratak roman i mnogo bolje napisan od ovoga pa ga radije pročitajte sami. Zahtjevan je, smion i pronicljiv, što su mi tri najdraže osobine kod ljudi i umjetnosti.

Kad smo već kod toga, Zahtjevan, Smion i Pronicljiv tri su preostala izraza na licima Šesnaest svjedoka kojih se ranije nisam mogao sjetiti.

»Kolijevka za macu« ima mnogo zapleta, no glavni je izum tvari Led devet, tvari koja zamrzava sve što dotakne, izmakne kontroli svog izumitelja te uništi sav život na planetu.

Pročitavši »Kolijevku za macu«, Lionel Goettreider shvatio je nešto vrlo bitno, nešto što je nazvao Nesrećom — kada izumite novu tehnologiju, izumili ste i njezinu nesreću.

Kada izumite automobil, izumili ste i automobilske nesreće. Kada izumite zrakoplov, izumili ste i zrakoplovne nesreće. Kada izumite nuklearnu fisiju, izumili ste i nuklearnu katastrofu. Kada izumite Led devet, izumili ste i nenamjerno zamrzavanje planeta.

Kada je Lionel Goettreider izumio Goettreiderov stroj, znao je da ga ne smije uključiti dok ne dokuči koju nesreću za sobom povlači — i kako je spriječiti.

Moj omiljeni izložak u Goettreiderovu muzeju je simulacija onoga što se moglo dogoditi da je Stroj zakazao kada ga je Goettreider prvi put uključio. U najgorem slučaju, neviđene količine energije koju bi Stroj upio preopteretile bi njegovu jezgru i izazvale eksploziju koja bi San Francisco pretvorila u zadimljeni krater, zatrovala Tihi ocean tau zračenjem, na tisuće kvadratnih kilometara obradive zemlje pretvorila u juhu boli, a pozamašan komad Sjeverne Amerike učinila nenaseljivim desetljećima. Roditelji bi se ponekad žalili osoblju muzeja da je grozomoran prikaz simulacije preslikovit za djecu i, s obzirom na to da eksperiment očito *nije* zakazao, zašto pažnju s Goettreiderovih veličanstvenih doprinosa ljudskoj civilizaciji preusmjeravati na grotesknu špekulaciju o

izmišljenim katastrofama globalnih razmjera? Simuaciju su nakon nekog vremena premjestili u zabačeni kutak muzeja, u kojem su se generacije tinejdžera naguravale u mraku tijekom terenske nastave promatrajući kako se svijet uvijek iznova raspada.

Ja nisam genijalac poput Lionela Goettreidera ili Kurta Vonneguta ili svog oca. No i ja imam teoriju — Nesreća se ne odnosi samo na tehnologiju već se može primijeniti i na ljude. Svaka osoba koju upoznate sa sobom donosi i svoju nesreću za vas. Ono što može ispasti dobro i ono što može krenuti po zlu. Nema bliskosti bez posljedica.

Što me vraća na Penelope Weschler i našu nesreću. Nesreću svih nas.

7

Penelope Weschler trebala je biti astronautkinja. U prvotnim evaluacijskim matricama pokazivala je svu potrebnu mentalnu i fizičku spremnost te nepokolebljivu ambiciju. Još kao dijete, Penelope je znala da je to pravi put za nju i nije željela ništa drugo. Neprestano se pripremala, u školi i izvan nje. Ne za hodanje po Mjesecu. Svatko može hodati po Mjesecu. Svatko je mogao otići na jednomjesečno krstarenje orbitom. Penelope je ciljala na nešto veće — istraživanje dubokog svemira.

Nije tu bila riječ samo o učenju, pripremama, stalnim provjerama. Bio je tu i socijalni aspekt. Ili bolje rečeno asocijalni. Za dugoročna svemirska putovanja tražili su ljude koji su odrasli s roditeljima i braćom i sestrama jer je to značilo da imaju razvijene modele empatije koje bi mogli primijeniti na kolege astronaute tijekom misija koje su trajale godinama, ponekad i desetljećima. Htjeli su ljude kojima je moglo biti stalo do drugih. No nisu željeli nekoga kome će netko kod kuće nedostajati toliko da doživi slom nakon prvih šest mjeseci šestogodišnje misije. Klizna je to psihološka skala — samouvjereni samotnjaci čiji roditelji nisu rastavljeni bili su prihvatljivi, bezosjećajni sociopati baš i ne.

Od srednje škole Penelope je održavala srdačne, no namjerno suzdržane osobne odnose kako na Zemlji ne bi postojao nitko tko bi je mogao sputavati.

I apsolutno je rasturala. Bila je u samom vrhu svoje grupe u svim kategorijama. Svi su je smatrali rođenom za voditelja misije. Bila bi pionirka. Vlastitim bi očima promatrala oluje na Jupiteru i daskala po Saturnovim prstenovima tijekom svemirske šetnje. Sve je to vrijedilo mnogo više od bliskih prijatelja ili romantičnih odnosa ili odanog psa.

Sve je teklo prema planu. Sve do prvoga putovanja u svemir.

Lansiranje je proteklo besprijekorno. Penelope je izvršila svoju zadaću s takvom preciznošću da su se njome u nadolazećim generacijama novaka koristili kao primjerom toga kako divno sposoban jedan astronaut može biti. Bila je spremna. Bila je savršena.

Sve dok nije izašla iz Zemljine atmosfere, a mozak joj se zablokirao.

Naime, manjoj skupini ljudi u svemiru zakažu kognitivne funkcije. Ima neke veze s tim kako promjena u tlaku vakuuma utječe na veze između molekula u neuronima u mozgu. Nitko sa sigurnošću ne može reći zašto se to događa.

Penelope je pripadala toj skupini ljudi. Nekako im je to promaklo tijekom godina silnih provjera. U jednom trenutku majstorski navigira letjelicu kroz završne slojeve atmosfere, i kad prvi put ugleda nepregledno svemirsko prostranstvo, srce joj udara u odmjerenim ali ekstatičnim otkucajima, i nikada u životu nije bila sretnija. A zatim... ništa.

Ne zna tko je. Ne zna gdje je. Ne zna što joj je činiti. Nešto u njezinoj temeljnoj konstituciji spašava je od napada panike, što bi se dogodilo mnogim ljudima da se iznenada probude za kormilom neke svemirske letjelice, sa Zemljom u retrovizoru. No ona se nije mogla ničega sjetiti. Upravljačka ploča kojom je godinama ovladavala ništa joj ne predstavlja, nerazumljivi akronimi na tipkama koje nasumično svijetle. Pogleda kroz kupolu na blistave oblake zvijezda raštrkane po crnom platnu svemira, poput oblaka peludi koji su se izdizali iz krošanja cedrova u dvorištu njezinih djeda i bake kad bi vjeverice skakale s grane na granu, iako ne razumije zašto razmišlja o nečemu što nije vidjela od osme godine dok joj u slušalicama neki glasovi postaju sve glasniji i uporniji.

»Žao mi je,« progovara, »no nisam sigurna gdje se trenutno nalazim.«

Njezini kopiloti, koji su bili jednako dobro pripremljeni i puni zavisti zbog toga koliko je uvijek bila daleko ispred njih, oslobodili su je dužnosti. Prekid misije bio je neizbježan jer je njezina nepredvidiva prisutnost ugrožavala sve ostale. I tako je Penelope, najbolja od najboljih od najboljih, postala prijatna.

Vežana u promatračkom sjedalu tijekom iznenadnog povratka kući, promatrala je kako se ispod nje pomalja Zemlja, blistavo plava s vrtlozima meteorološke izmaglice. Oči su je pekle od suza. Bilo je to nešto najljepše što je ikada vidjela, a više to nikada neće vidjeti, čak i ako u tom trenutku nije bila toga svjesna.

Kad su se vratili na Zemlju, povratile su joj se i kognitivne sposobnosti, i shvatila je da je njezina karijera astronautkinje završila. Planirala je provesti desetljeća u svemiru. Umjesto toga u svemiru je provela manje vremena od turista koji je masno platio za nedjeljni izlet povoljnim raketoplanom kroz termosferu. Zbog istog tog mozga koji ju je učinio savršenom astronautkinjom nije mogla obavljati svoj posao.

To bi slomilo većinu ljudi. No Penelope nije bila jedna od tih. Nakon nekoliko mjeseci poniranja u gravitacijski bunar sve veće depresije i odbijanja bilo kakve farmaceutske intervencije, da to slučajno ne bi utjecalo na medicinske kvalifikacije za neki drugi pothvat, pronašla je novu ambiciju koja će hraniti njezin talent za nepopustljivom strogoćom.

Kad već nije mogla biti astronautkinja, bit će krononautkinja.

8

Izlazim iz svog stana na 184. katu tornja od 270 katova povezanog s još sedam tornjeva mrežom šetnica, a u središtu oktogonalnog kompleksa nalazi se transportni čvor. Otac je povukao neke veze jer je zgrada u vlasništvu istog konglomerata za nekretnine koji upravlja stambenom jedinicom mojih roditelja, tako da moj stan barem ne gleda na najgušće izgrađeni dio Toronta već imam pristojan pogled na jezero Ontario i rezervat biosfere na rijeci Nijagara, a od vrhova tornjeva u centru grada odbija se sunce na nadsvođenom horizontu.

Mnogi ljudi idu vlastitim vozilom na posao, no, iskreno, tro-dimenzionalni promet ne funkcionira. Bez obzira na to koliko se leteći automobili mogu doimati kul, gužva do dvadesetog kata iznad svake ulice to baš i nije.

Radije ulovim tranzitnu kapsulu na jednoj od slojnih tračnica koje prolaze gradom. Svaka kapsula je ulaštena metalna čahura koja se otvara poput školjke, a unutra se nalazi podstavljena klupa, sa zaslonima i zvučnicima na koje se možete priključiti. Kapsula vas gradskim prijevoznim sustavom može odvesti kamo god želite, a svaka kapsula ima i motor za lebdenje na uvlačenje pa na kratke udaljenosti možete putovati i izvan mreže.

Kasnim na posao dvanaest minuta, tipično za mene. Šef se kiseli na gotovo svaki oblik mog života pa ga kronično kašnjenje baš i ne dira. Šef mi je naime moj otac.

Na zgradi piše Krononautski institut. Meni je to nepodnošljivo otrcano, no s obzirom na to da ostali zaposlenici mog oca promatraju sa strahopoštovanjem, očito sam u manjini. Nikome drugome ne bi palo na pamet zakolutati očima na glupi natpis kad ujutro dolaze na posao. Oni kolutaju očima zbog mene.

Jedno moram razjasniti — samo zato što radim u laboratoriju, ne znači da sam pametan. Ondje odakle ja dolazim svi rade u laboratorijima.

Sve osnovne funkcije svakodnevnog života preuzela je tehnologija. Nema trgovina mješovitom robom, ili benzinskih postaja, ili kioska s brzom hranom, nitko ne skuplja smeće iz kanti ostavljenih na rubu nogostupa ili sam popravlja auto u garaži. Uslužni i fizički poslovi koje je nekoć obavljala većina globalne radne snage sada su automatizirani i mehanizirani, a međunarodni konglomerati koji održavaju te tehnologije zaokupljeni su samo manjim prilagodbama. Ako vam se pokvari jedinica za preradu organskog otpada, nećete zvati vodoinstalatera, čak i da još uvijek postoje, jer u vašoj zgradi postoje roboti za popravke koji to rješavaju odmah. Krojači i domari i vrtlari i stolari su u današnjem svijetu suvišni kao i nažigači uličnih svjetiljki.

Mjesta poput knjižara i kafića još uvijek postoje, no to su specijalizirane djelatnosti usmjerene na nostalgичne fetišiste. Možete otići u pravi restoran gdje će vam pravi kuhar pripremiti hranu. No konobar koji će vam je poslužiti u biti je glumac na setu na kojem ste i vi izvođač, virtualna stvarnost koja se odigrava oko vas u stvarnom vremenu.

U svijetu lišenom svake materijalne potrebe svjetska ekonomija se usredotočila gotovo isključivo na zabavnu industriju — zabavna industrija istovremeno je i temelj i gorivo moderne civilizacije. Većina nas u laboratorijima radi kako bismo izmislili, dizajnirali i sastavili nešto novo u zabavnoj industriji. To vam jedino i treba u svijetu u kojem se od vas gotovo ništa ne traži. Osim da tu zabavu platite. Što je novija i sjajnija i otkačenija, to više košta.

Ako ste znanstvenik koji teži tomu da rješava nerješivo i unese inovativnost ondje gdje više nije potrebna, nitko osim nekoliko

kronično slabo financiranih vladinih agencija nije lud za time da financira to vaše rješavanje nerješivog i inovativnost. No ako to nekako uspijete upakirati kao najnovije, najsajnije, najotkačenije u svijetu zabave — nema kraja sredstvima koja možete prigrabiti.

I zato je moj otac, naširoko poznat kao jedan od najboljih svjetskih genijalaca, karijeru i reputaciju zapravo posvetio turističkom putovanju kroz vrijeme.

»Putovanje kroz vrijeme« nije baš nešto što privlači ulagače. No dodate li mu riječ »turističko«, što podrazumijeva neprekidan priljev klijenata spremnih platiti da posjete bilo koje razdoblje u povijesti Zemlje, a koje žele vidjeti vlastitim očima, u tom slučaju novac se samo slijeva u to. I to nas dovodi do — krononauta.